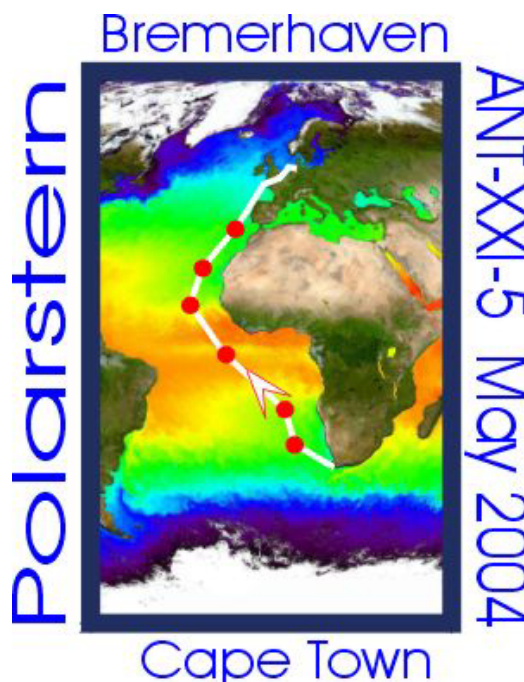

Atlantische Oceaan 16 mei 2004, MV Polarstern, 5°Z - 12°W

Schroeiend naar de evenaar

We zijn nu ruim een week op weg met ANT-XXI-5 vanaf Kaapstad richting het noorden, eindbestemming Bremerhaven. Hoogste tijd voor een teken van leven van Polarstern naar het thuisfront.

Als "even lekker opwarmen" beschreef ik deze tocht in de vorige brief. Na de 20 graden vorst van Antarctica neigt je wereldbeeld toch een beetje te vertekenen. Het lekker opwarmen slaat een beetje door, want we naderen de evenaar. We komen in de buurt van het derde onderzoeksstation, de derde rode cirkel nabij de pijlpunt in de kaart hiernaast. Water- en luchttemperatuur zitten beide boven de 27°C en de zon schroeit overdag onbarmhartig op onze telposten. Er staat weliswaar een lekker zeewindje, maar helaas, die waait met ons mee zodat het op de 14 knopen stomende Polarstern praktisch windstil is. Met kleren aan is het niet uit te houden. Maar om derdegraads verbranding van onze blanke winterhuid te vermijden, vereist dat ingewikkelde schaduwconstructies met de regenkappen van de telposten. Ruben en ik lossen elkaar om de anderhalf à twee uur af om verkoeling te zoeken in de airconditioned ingewanden van het schip.

"Eingedeutscht"

Op deze terugreis van Polarstern zit er maar een klein aantal onderzoekers aan boord. Twaalf om precies te zijn. Onderweg worden metingen gedaan aan kooldioxide-uitwisseling tussen atmosfeer en oceaan, sporengassen gemeten in de atmosfeer, en er zijn een zestal "diepzeestations" waarop apparatuur meer dan vijf kilometer richting zeebodem gaat om water en bodemonsters te nemen. De bagger van de zeebodem wordt onderzocht op microben en vervuilende stoffen die zich via diepzeestromen tussen noordelijk en zuidelijk halfrond kunnen verspreiden. Tussen de volledig Duitse groep 'Wissenschaftler' en 'Besatzung' vormen de twee 'Holländische Vogel-Beobachter' natuurlijk een niet te onkennen minderheid. Normaal is de voertaal onder onderzoekers op Polarstern Engels, en worden mededelingen

over de omroepinstallatie zowel in Duits als Engels gedaan. Maar al kort na afvaart kwam de kapitein naar ons toe om te vragen of we bezwaar hadden te worden "ingedeutsch". Dan hoefden boordmedelingen en bijeenkomsten alleen nog maar in het Duits te worden gedaan. Omdat zowel Ruben als ik op een redelijk niveau met steenkolen-Duits uit de voeten kunnen, hadden we geen bezwaar. Sindsdien wordt tot opluchting van menigeen aan boord, ook de wetenschappers, alleen nog maar Duits gesproken. We zijn volledig ingedeutsch.

Holländischer Schnapps

Om toch nog even onze nationale geursporen uit te zetten, hebben we op de eerste Zillertal-avond de barkeepers-dienst op ons genomen, en de gelegenheid te baat genomen voor het uitschenken van onze flessen Jenever en Jutttertje. Het Kampfwagen-team van de vorige reis had een vijftal flessen van deze nationale alcoholica paraat als dank voor alle hulp bij het succes van ons onder-ijs-net. Tussen het party-geweld dat het einde van ANT XXI-4 kenmerkte, hadden we echter geen geschikte avond voor deze borrel kunnen vinden. Vandaar dat het was bewaard voor de reis vanaf Kaapstad. De Holländischer Schnapps werd aanvankelijk voorzichtig genipt, maar in de loop der avond kreeg men de smaak uitbundig te pakken en werd de voorraad vlot weggewerkt. Menig bemanningslid kijkt reeds dorstig uit naar de volgende reis waarop we meevaren. En eindeloos werd me op het hart gedrukt om de Kampfwagengroep per email voor het lekkers te bedanken (inmiddels gebeurd).

Blij met PET?

Omdat Ruben geen last van zeeziekte bleek te hebben, en ik mijn zeebenen gelukkig nog had, hebben we vanaf de eerste dag tellingen verricht vanuit onze telposten boven op het dak van de brug (het 'Peildeck'). De eerste twee dagen waren nog een beetje zoals ik gewend was, met bijv. geregeld albatrossen (Shy-, Yellow-nosed, en Black-browed), de onafscheidelijk volgende Witkinstormvogels, wat prions en Kaapse Genten. Maar al snel werd het stiller en stiller. Onze telformulieren werden pagina na pagina gevuld met iedere keer "NUL" voor de opeenvolgende 10-minuuts telperiodes, als aanduiding dat er geen enkele vogel, zelfs geen scheepsvolger te zien was geweest.

Nu zijn NUL-waarnemingen vanuit het onderzoek gezien even waardevol als lange lijsten vol met waarnemingen, maar zeker voor Ruben zou wat onderhoudender telwerk leuker zijn. Hoe ernstig het met ons gesteld was, moge blijken uit het feit dat we beiden verheugd reageerden op een langsdrijvende plastic PET-fles. We tellen immers ook zwerfvuil op deze tocht, dus dat betekende een welkome onderbreking van de lange lijst met NUL-waarnemingen. Ik verfoei die eenmalige plastic flessen. Je komt die kutdingen (excusez le mot; maar ik word er wat pissig van) over de godganse wereld tegen, of je nou langs de snelweg, in een Texels natuurgebied of midden op de oceaan zit. Maar met deze ene fles waren we blij, héél eventjes tenminste.

Gelukkig is het sindsdien geleidelijk weer wat drukker aan het worden. We zien bijna dagelijks wel tandwalvissen, bijv. Potvissen die na een lange en diepe duik puffend en blazend aan het oppervlak liggen om zuurstof bij te tanken. En langzaam aan zien we ook

weer wat meer vogels, zoals Grote- en Kuhls-Pijlstormvogels en Sooty en Fairy Terns. Ruben was vanmiddag in de wolken met een Fregatvogel. Geleidelijk aan komt er dus wat meer zout in de pap, en we gaan nog steeds met plezier naar boven, ondanks schroeiende zon en zo nu en dan een kabaal van jewelste. Broer Pieter zal het zich nog wel herinneren van de reis vanaf Punta Arenas. Het mooie weer tijdens de Atlantische oversteek wordt op Polarstern gebruikt om voortvarend het schilderwerk ter hand te nemen. Maar dat betekent dat eerst met klophamers en schuurmachines de roestplekken te lijf worden gegaan. Van voor- tot achterschip geven de matrozen met hun ratelende of gierende apparatuur een oorverdovend heavy-metal concert weg. Ze hameren en schuren dat het een lieve lust is, want gelukkig hebben zij wel gehoorbeschermers op. Wij kijken uit naar de volgende fase: geruisloze kwasten en verfrollers zijn de onvermijdelijke stille kroon op het werk.

Relaxed druk

De terugreis gebruik ik ook om de zuidpoolgegevens tot een zeker niveau van eerste uitwerking te krijgen. Dat betekent onder andere alle eigen data-invoer in de computer op orde brengen en de gegevens van het schip (posities, vaarsnelheden, weersomstandigheden etc.) toevoegen. Dat laatste is, net als altijd, nogal een gevecht, omdat het een gecompliceerde database is, waarin helaas nog wel eens wat foutjes sluipen. De system-operator aan boord was blij met mijn eerste melding van een klaarblijkelijk foutje in de software van de PODAS-database. Maar nu begint hij toch wat zorgelijk te kijken als ik weer binnenkom met een probleemgeval. Toch komt geleidelijk aan de zaak op orde. Daarnaast moet er het nodige geregeld worden voor douane en vrachtzaken in Bremerhaven. Ook begin ik weer wat dingetjes op te pakken die Ingrid en Michaela op het werk, of Yvonne thuis tot dusverre voor me hebben geregeld, maar waar ik weer in moet komen om straks niet onder alles begraven te worden. Het email-verkeer met de rest van de wereld stijgt. En tussendoor het bewerken van digitale foto's. Dat is promotie-materiaal voor mijn projecten, maar daarnaast ook gewoon leuk. De periodes dat Ruben telt, en de avonden lopen op die manier probleemloos vol met werkzaamheden. Gelukkig doet Ruben (gewend aan vroeg opstaan voor zwemtraining) de tellingen bij zonsopgang voor het ontbijt, zodat ik 's avonds wat langer door kan gaan. Hotel Polarstern is een goede plek om op een relaxte manier toch druk aan het werk te zijn. Je hebt een gerieflijke hut, die wordt schoongehouden door de stewardesses. Mijn natje en droogje wordt voortreffelijk verzorgd. De kok van Polarstern lijkt nog niet door te hebben dat er inmiddels wat minder mensen aan boord zijn, want de tafels staan nog even vol met overvloedig en heerlijk eten als tijdens de Antarctische tocht. Kortom, we houden het de resterende twee-en-halve week hier nog wel uit.

"promotie"-foto voor zwerfvuilprojecten: een Kaapse Duif die de peuk van een filtersigaret uit het water pikt

een hartelijke groet,
van Jan Andries en Ruben